

rabiti, zato ne morejo soda polnega ohraniti. Ako soda ne moreš polnega ohraniti, moraš vino žvepljati, če hočeš, da ti ne postane cikasto. To žvepljenje pa ni tisto, katero zvršujejo nekateri vinščaki in katerega se vinopivci po vsej pravici boje. Žvepljanje tako le zvrši: Naredi iz ploščevine (pleha) skledico, ki je toliko velika, da gre skozi veho. To skledico pritrdi na drat, položi na njo žvepla ter je zažgi. Goreče žveplo vtakni v sod in glej, da se ves prazen prostor v sodu napolni z žveplenim dimom, potem pa sod z veho zabij. Tako delaj vsakih 14 dni, in prepričan bodi, da bodeš vino do zadnje kaplje iztočil zdravo. To žvepljanje zelo priporočamo, kajti jeseni pri nas sedaj skoraj ni dobiti sadjevca, ki bi ne bil skisan.

D o s t a v e k: Dobro vemo, da so še drugi boljši načini, po katerih se izdeluje dobro sadno vino, katere pa bomo ob drugi pliki podrobneje popisali. S tem člankom smo ustregli le tistim, ki so hoteli imeti navod, kako je na najpriprostejši način delati sadjevec za dom, da se drži vsaj do novega.

Vzorna moštarna v Bledu.

Znano je našim čitateljem, da je podružnica kranjske kmetijske družbe v Bledu ustanovila vzorno moštarno, ki naj služi v zadružno izdelovanje sadnega mošta ter v pouk, kako je ravnati z moštom, da se doseže dober izdelek, ki bode tudi sposoben za vnanjo kupčijo. Da se je ta moštarna ustanovila, gre hvala mnogim gospodom, zlasti pa tistim zastopom, ki so družbo podpirali z denarjem, to je visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo in slavni deželni odbor. A kakor pri vseh zadružnih delih, tako tudi tukaj ima največo zaslugo tista oseba, ki vse podjetje z energijo, potrpljenjem in marljivostjo vzdržuje.

V Bledu je bil duša ustanovitvi moštarne podružnični predsednik gospod Anton Hudovernik, in ako si je s tem podjetjem nakopal mnogo truda, skrbi in sitnosti, danes ima plačilo z zavestjo, da je svojo nalogo izvrstno rešil.

V nedeljo 27. septembra se je moštarna otvorila ob navzočnosti skoraj vseh udov Blejske podružnice, in zastopnikov Radovljiške, Begunjske, Brezniške in Jeseniške podružnice. Podpisanec, ki je zastopal družbeni glavni odbor, razjasnil je navzočnim način, kako se je postopalo pri notranji ureditvi, in dostavil, da je Blejska zadružna moštarna prva v Avstriji, da nismo imeli nobenega vzora, katerega bi posnemali, ampak morali smo vse po svoje urediti. Izkušnje nam bodo pomagale popolniti moštarno, ki bode gotovo postala vzor vsem poznejšim takim podjetjem. Uže dva delavna dneva v moštarni sta pokazala, da lahki štajarski sadni mlinci niso za zadružno izdelovanje mošta iz trdih tepek, zato se je naročil drug velik in močnejši stroj, ki bi na dan otvorjenja imel biti uže v Bledu, a se je iz neznanih vzrokov zakasnil. Po otvorjenju moštarne se je kazalo,

kako delajo stroji in velika stiskalnica, podpisanec je pa razlagal, kako je ravnati z moštom, kako se določujeta sladkor in kislina v moštu in zakaj je važno, da se njiju množica pozna.

V moštarni je dosedaj nad 40 zadružnikov delalo iz svojega sadja mošt, katerega se je naredilo 17.500 l. Stiskalnica more pri počasnem delu vsako uro odtisniti 200 litrov. Novo došli izvrstni malin zmelje mernik trdih hrušek v 1 1/2 minuti, a ker stiskalnica drži ravno 15 mernikov, ni treba hiteti in zadostuje, če se toliko počasi dela, da pridejo na mernik 4 minute. Dne 29. septembra so delali gospod Hudovernik, taniški adjunkt gosp. Štupar in podpisanec natančne poskušnje ter so prišli do naslednjih zaključkov: Mernik tepek tehta natanko 20 ^h/_g, v stiskalnico gre 15 mernikov ali 300 kilogramov zmletih hrušek, ki dajo 200 litrov mošta, torej da 100 ^h/_g tepek 66 2/3 litrov, ali en mernik 12 2/3 litrov mošta. Na Gorenjskem velja pravilo, da je kvaterni teden vse zrelo, zlasti pa, da so hruške sv. Matevža dan zrele. Včasih se res tako naključni, a letos se je vse za dober teden zakasnilo. Kar se je v moštarni naredilo mošta, ves se je preiskal glede sladkorja in nekaj tudi glede kisline. Prvi mošti od 22. do 25. septembra so imeli 9 do 10 % sladkorja in 6 do 7 ‰ kisline, mošti zadnjega tedna pa imajo povprečno 13 1/2 ‰, nekateri iz hrušek z dobrih leg celo 14 1/2 ‰ sladkorja in le 4 ‰ kisline. Moštarna je tudi v tem pogledu imela uže sedaj blagodejen vpliv, da je sadjarje prepričala o vrednosti pravočasnega stiskanja. Glede izdelovanja dobrega mošta, zlasti glede zrelosti sadja, kipenja i. t. d. tavamo pri nas še močno po temi, in ravno to razjasniti s poskusi, bodi naloga vzorni moštarni. Podpisanec dela glede kipenja obširne poskuse z mošti raznih vrst jabolk, in sicer s sladkorjem in brez njega, s kipenjem brez tropin in na tropinah, in sicer na jabolčnih, hruševih in grozdnih tropinah. Uspeh teh poskušenj bomo prijavili.

Gustav Pirc.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

242.

Konoplja v starem veku. Moška in ženska konoplja. Smola na konoplji po toplih krajih. Nabiranje smole in sušenje konoplje.

Konoplja raste dandanes po evropskih njivah od severa do juga, ž njo se ukvarja delavni poljedelec, da pridobiva čvrstega prediva in mastnega olja, a težko da bi kateri vedel, da na daljnem vzhodu od te rastline namesto prediva in olja iščejo ljudje čarobnih darov, kateri jim srce razveseljujejo in dušo v sladke sanje zabavajo. No zastonj bi bilo našim ljudem, ako bi tudi za

to vedeli, ker konoplja po naših krajih nima one čarobne moči, ki jo ima na toplem vzhodu. Pri nas je konoplja predilna rastlina in to tudi ostane, a po toplih krajih bode se ona še stoletja vzdržavala kot dar, ki človeka omamlja in draži.

Konoplja je tujka v Evropi. V starem veku je prešlo veliko časa, da v Evropi niso vedeli za njo. Niti stari Egipčani niso konoplje poznali. V tkaninah, v kate-
tere so egipčanske mumije zavite, ni konoplji sledu. Prvi in najglavnejši trgovci starega veka Feničani tudi niso konoplje poznali, ker bi jo bili gotovo najpreje po Evropi raznesli. Prav tako niso za njo vedeli stari Izraelci, ker sv. pismo nikjer konoplje ne omenja. Šele za rimskega robstva so se Izraelci seznanili s konopljo. Po mostiščih na švicarskih in italijanskih jezerih niso nikjer našli konoplje. V tem času pa je bila konoplja v srednji in vzhodni Aziji dobro znana. Najstarejše kitajske knjige opisujejo konopljo kot poznano rastlino, dasi je ona tjakaj dospela šele iz srednje Azije. Divjo konopljo nahajamo še dandanes okoli Hvalinskega in Bajkalskega jezera, po Kirgiških stepah in po nekaterih krajih v južni Sibiriji, a vzgajati so jo začeli po vsej priliki Arijci, ker iz sanskrskega jezika so potekla vsa naša imena za konopljo. To pa nam priča, da se je kultura konoplje začela v srednji Aziji. Skiti, kateri so okolo 1500 l. pr. Kr. iz Azije na zahod krenili, nesli so s seboj konopljo, in ko so prišli v dotiko z evropskimi narodi, upoznali so jih prvi pot s konopljo.

Na Grškem vse do petega stoletja pred Kr. ni nobeden za konopljo vedel, šele Herodot omenja prvi konoplje in pripoveda, da jo vzgajajo Skiti, kateri pri pogrebih posipljejo konopno seme na razbeljeno kamenje, da se s parom čistijo in ob enem omamljajo. Videti je, da Skiti v tem času niso konoplje upotrebljali za predivo, ker Herodot omenja, da Tračani umejo od konoplje tkati obleko, katera je laneni zelo podobna. Od Ponta in Tracije so tedaj Grki dobivali kodelje za vrvi, kakor jih brodarji še dandanes dobivajo z Ruskega. V tem se je konoplja razširila dalje na zahod po Evropi, in ko je kralj Sirakuski, Hieron II, gradil velikanski brod in zanj najboljše gradivo nabiral z vsega sveta, dobil je konopljo za vrvi iz današnje Francoske. Na Italijansko je dospela konoplja bržkone zelo kasno, ker je prvi omenja okolo l. 100 rimski satirik Lucilij. Omenja je tudi Plinij kot zdravilne rastline in pripoveda, kako po nekaterih krajih italijanskih dobro uspeva. Danes se je konoplja udomačila po vsem svetu, kakor tobak in korun. Danes ne raste samo po Arabiji in Perziji, Indiji in Kitaji, ampak tudi po vsej Afriki od severa do juga. V Ameriki jo nahajamo ne samo po Zjedinjenih državah, temveč tudi daleč po Braziliji, a v Evropi ni zemlje, kjer je ne bi vzgajali. Po severnih krajih ruskih je konoplja najvažnejša gospodarska rastlina, ker brodarstvo vsega sveta dobiva najboljšo konopljo za vrvi iz ruskih polarnih pokrajin. In čudo, da je za to severno konopljo najboljše ona, ki raste na jugu v Italiji.

Konoplja je dobro poznana rastlina, in vsak vé, da so moške in ženske konoplje. Samo ženska konoplja nosi plod, ker samo njeni cveti imajo pestiče, v katerih se plod razvije. Moške rastline imajo v cvetovih samo prašnike, in zato ne morejo ploda obroditi, ali biti morajo, da oprasé ženske rastline, ker drugače bi one ne rodile. Moške konoplje so manjše, visoke so le po eden, dva do tri metre, ženske pa se potegnejo od dveh do petih metrov, v Indiji tudi do desetih metrov. V Evropi konopljo sejejo zaradi prediva in semena. Vlakno od moške konoplje se bolj ceni nego od ženske, ker je nežnejše, finejše in prej dozori. Konoplja se seje majnika. V avgustu se izprašé moške rastline, perje jim ovene, in to je znamenje, da jih je čas poruvati. Ženske konoplje ostanejo na polji do septembra, ker šele takrat dozori seme. Ženske konoplje porujejo navadno nekoliko prej, predno seme popolnoma dozori, ker se tako dobiva boljše vlakno. Pozneje je vlakno trdo in se da samo za najprostejše predivo porabiti. Da se vlakno od stebela odloči, konoplje namakajo, sušé, potem s trlico obdelajo, otepó in očeshljajo. Konopno seme prodajajo za hranopticam ali stiskajo iz njega olje. To olje upotrebljajo za luč, za milo in za firnež.

V konoplji je neka smola, katera človeka izredno omamlja. Po hladnejših in zmernejših krajih napravlja konoplja tako malo te smole, da je navadno niti opaziti ni. V Evropi kakor da ni sladu tej smoli, a vender vemo, da tudi pri nas konoplja neugodno v nos udarja in da od tega duha človeka rada glava boli. Znano je, da živali poginejo v vodi, v kateri se konoplja namaka. Po toplejših krajih na vzhodu ima konoplja toliko te omamne in strupene smole, da so tej rastlini posebno ime vzdeli. Tu pod toplim podnebjem kakor da se vsa životna moč konoplje zbira v tem, da napravi čim več omamne smole, kajti kedar rastlina dozoreva, takrat se cvetovi in perje in najmlajše vejice ospó s smolo, kakor da jih je potpolil. Rastlina se na smolo iztroši, zato jej vlakno postane slabo, in zbog tega je južni narodi kot predilne rastline ne cenijo, temveč jo poglavito samo zaradi njene omamne smole sejejo in goje.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— Presvetli cesar pisal je poveljniku vojnega kora v Gradci vojvodi Württembergu jako laskavo pismo, v katerem priznava velike zasluge njegove ter mu javi, da je uslišal njegovo prošnjo, izpustivši ga iz službe. Vsled tega pisma dejan je vojvode Württemberg v disponibiliteto. V sredo se je peljal vojvoda, vračajoč se iz Trsta, skoz Ljubljano. Na kolodvoru, kjer ostane brzovlak 5 minut, pričakovali so vojvodo, da se poslove od njega, g. deželni predsednik, tukajšnji poveljnik divizije in vsi častniki Ljubljanske posadke. Prišla je v ta namen tudi vojaška godba na kolodvor. Vojvoda se je prav prijazno poslovil od navzočnih. Ko se je začel pomikati vlak, zagodla je godba cesarsko pesem.